

РОЗДІЛ 1

Щойно в коридорі пролунали кроки, Северин вискочив із-за столу, щоб опинитись якомога ближче до розпанаханого трупа. Незграбно зачепив пляшечку, і та, на щастя, не розбившись, лунко впала на підлогу. Надягнути рукавички не мав часу — кроки наближалися, тому він двома голими пальцями взявся за бурий край розітнутого черева.

Масловський завмер на порозі з вічним невдоволенням на фізіономії.

— Донику, що в тебе з телефо... — він замовк, побачивши порожню чекушку, і зняв окуляри. Як і завжди, нічого хорошого це не віщувало. Обличчя начмеда налилося кров'ю, але цього разу він опанував себе.

— До головного. Бігом.

Северин підійшов до рукомийника, уникаючи дивитись у вічі гостю. Ледве тепла вода пінилася милом, і Северин щосили потер пальці, нервуючи через власне становище, через прихід пихатого начмеда-козла, та й через свою жалюгідність.

Весь шлях до адмінкорпусу пройшли мовчки. У переході вкотре змінювали підлогу («Рукавички, отже, за свої», — чортихнувся подумки Северин), тому частину шляху довелося пробігти вулицею, дуже «доречно» потрапивши під мряку — чи то дощ, чи то мокрий сніг, що завзято валив зі свинцевого неба.

Масловський зайшов у кабінет, лишивши Северина в приймальні сам на сам з усміхненою секретаркою.

«У неї ця довбана либа хоч колись сходить з обличчя?» — ще більше роздратувався Доник. Перед маленьким люстерком він розправив мокрий халат і п'ятірнею прилизав рідкий чуб. З дверей висунувся начмед:

— Ходімо, — секунду помовчав. — І не бовкни зайвого.

У цьому кабінеті Северинові доводилося стояти неодноразово, тому все було знайомим. І фікус, і радянські вікна в металевих рамах, і сам головний — пузатий сеньйор їхньої районної богадільні. Краєм ока Северин помітив новий елемент інтер'єру — сухорлявого діда в зеленій брезентовій куртці, який переминав у руках шапку-півника. Головний вказав рукою на стілець і, дочекавшись, поки всі розсядуться, склав долоні на животі.

— Ось, — іще один жест рукою, — Северин Романович, завідувач патанатомічного відділення.

Його погляд перемістився на рукописну сторінку, що зловісно й самотньо лежала на столі.

— Северине Романовичу, на вас скарга. Шапошнікова пам'ятаєте?

Северин спохмурнів. Усе пов'язане з роботою останніми днями (а насправді тижнями) ховалося в якомусь тумані. Шапошніков, Шапошніков... А, ну точно. Панкреонекроз, розлитий перитоніт. Два дні тому спустили. Головний, побачивши в його очах проблиск розуміння, продовжив:

— Це його батько. Валерію Захаровичу, повторіть те, що ви мені розказали.

Дід міцніше вхопився за свою шапку і похмуро заговорив. Почав тихо, але поки говорив — захопився своїми ж словами так, що наприкінці аж трусився від обурення. Перших же фраз Северину було достатньо, щоби втямити, про що йтиметься. Хлопець помер серед ночі. Зранку старий прийшов забирати тіло і почув, що труп із документами йому видадуть лише після того, як він оплатить ритуальні послуги в «Амфорі». Дід почухав голову й пішов збирати гроші. Звична ситуація.

Тільки розвиток вона мала нетиповий. Чи то грошей справді не було, чи то дід згадав, що він — ветеран... Хай там як, наступного дня він прийшов скандалити. Й отримав відповідь, що може сам витягати труп без одяжі з холодильника й везти додому на таксі, якщо не хоче оформлювати все цивілізовано. Дідові б дати задній хід, та де там. Натомість він пішов катати скарги — спершу в міськздрав, а тоді до головного. Коли повернувся в лікарню, телефони вже обривались, а в адміністрації в'янули вуха.

«Гриша, сука!» — ледь не вирвалось у Северина. Ну наче ж не малий, а все ніяк не второпає, з ким і як треба говорити. Перестарався. Ще й, мудак такий, нічого йому, Северину, не сказав. Вирішив, отже, в одне рило.

— Донику, — головний свідомо опустил ім'я та по батькові, — вже третя доба пішла. Ви що собі думаєте?

Дід, підливаючи олії в вогонь, дістав із кишені якесь посвідчення і тепер розмахував ним, як піп хрестом на нечисту силу. Северину залишалося тільки зніяковіло потупити очі і промимрити щось на кшталт: «З'ясуємо, виправимо». Після цього головний запевнив Шапошнікова-старшого, що все владається якнайшвидше, а всі витрати відшкодує лікарня, і висловив найщиріші співчуття. Дід натягнув шапку-півника й у супроводі секретарки пішов геть, на прощання недобре блиснувши очима спідлоба. Щойно двері за ними зачинилися, головний напосів на Доника.

— Романович, бляха! Що це таке? Ви там що, подуріли в своєму підвалі?

Северин розвів руками і невинно округлив очі:

— Та я його вперше бачу. З ним Гриша, мабуть, говорив.

— Гриша, Маша, Саша, — передражнив головний. — Ти завідувач? Чи я твоєму Гриші повинен пояснювати? Не справляєшся з відділенням — пиши заяву і йди нахер! Мені цей цирк не потрібен!

Відділення... Северин подумки сплюнув. Того відділення тільки й є, що він та Гриша-прозектор.

Головний трохи вгамувався і заговорив спокійніше, карбуючи кожне слово:

— Тіло щоб сьогодні ж було готове. За ритуалку платиш зі своєї кишені... — побачивши протест в очах патанатома, ляснув долонею по столу. — Сам, чи з Гришею навпіл, чи в Гриші забереш — мені по цимбалах! Далі: з «Амфорою» більше не мати жодних справ.

І цю копійку забере, мудило. Настрій Северина пробив дно й остаточно полетів у прірву.

— Ще раз почую про твої гешефти чи, не дай Боже, буде нова скарга — вилетиш кулею звідси, по статті, із записом у трудову. Все ясно?

Доник нічого не лишалось, окрім як кивнути.

— Вільний.

Северин вийшов із кабінету, не відчуваючи ніг, наче плив. У скронях гуділа кров. Масловський гукнув його вже в коридорі:

— Северине, будь людиною — спершу все зроби, а бухай потім.

Після серії ударів «кувалдою» цього «ляпаса» Доник майже не відчув.

Справи він закінчив швидше, ніж планував. Як з'ясувалося, тіло було підготовлене й чекало лише на дзвінку монету. Через цокольне вікно Северин спостерігав, як пацана в труні вантажать у катафалк. Слідом заліз згорблений дід у «півнику». На вигляд мав менш ніж сімдесят. Ветеран якої війни? Злості на старого майже не зосталось, але становище було нескінченно гидотним. Якби з дідом говорив він, а не Гриша... так само відправив би до ритуальників. У цьому плані Северин моральних бар'єрів не мав. Гроші за своєю природою повинні крутитися, не буває людей, які потребують їх менше, ніж інші. Через «Амфору» проходила вся клієнтура, от тільки прозектор не мав чуйки, що підказувала, на кого можна тиснути, а перед ким краще поступитися.

Северин хотів переговорити з власницею «Амфори», але в конторі її не було. Дістав мобільний, поклав і передумав. Не телефонна розмова. Натомість набрав Гришу, щоб зігнати на ньому злість. Абонент поза зоною. Прозектор-козел узяв відгули до понеділка і, звісно, вимкнув телефон.

У жодній шафці чи шухляді випивки не знайшлося. Ну ясно, він же не хірург. На годиннику четверта, додому ще рано. Лишався варіант попити кави.

Нестерпний день тривав: знайшлася пачка «Lavazza» — і ні крихти цукру. Северин ненавидів несолодку каву. Можна було, звичайно, побігти до ларька, але після оплати провідів VIP-клієнта грошей уже не лишилося б навіть на метро.

Піти по цукор у лабораторію? Він лягнув себе по стегну і набрав хірургію по внутрішньому:

— Патанатомія. Завідувач поряд? Толю, здоров. Вільний? Приходь на каву. Ага. Слухай, візьми цукор, у мене скінчився, а надворі мокро. Чекаю.

Випростав руки на столі і втупився у стіну, вимощену блідо-синьою плиткою. Колишній завідувач царства мертвих за трафаретом зобразив над дверима червоним «*Vita brevis, ars longa*»^{*}. Про тривалість своєї «vita» Северин міг лише здогадуватися, але те, що вона «*miserabilis*»^{**}, знав точно. Всі гроші, відкладені на подарунок Людї, буквально пішли в землю. І не те щоб відсутність фінансів була для Доника несподіванкою (радше вже нормою життя), але в такий день хотілося прийти додому по-людськи: хоча б із квітами і пляшкою. Одну сім'ю він через злиденність уже просрав.

«Добре, хоч на ритуалку вистачило», — подумав він і одразу ж вилаяв себе за чергову слабкість. Треба було відмовитись і послати головного прямо при Масловському. Але це означало моментальний вихід «на вільні хліби». Там, за стінами

* Життя коротке, мистецтво вічне (лат.).

** Жалюгідна (лат.).

районної лікарні, його в обійми ніхто особливо й не чекав. Були, звісно, халтурки у приватників, але з нинішніми цінами — копійки. А тепер ще й «Амфора», схоже, відпала.

Шукати щось нове? Стаж і кваліфікація в Северина були, проте йому хронічно не таланило. Всі однокурсники знайшли теплі місця й тихо пожинали купюри. І не те щоб вони збивали зорі з неба — просто ситих кутків на всіх не вистачає. Свого часу він засиджувався ночами на медичних форумах, шукаючи вихід із грошової скрути. Публіка там поділялася на два типи: перші скиглили про те, що недооцінені суспільством, інші, як мантру, повторювали: «Хороший лікар голодним не залишиться». Складалося враження не діалогу, а трансляції своєї думки в порожнечу. Северин навіть підписався на щомісячник «Ескулап», де була постійна рубрика фінансово-правничих консультацій. На жаль, усі поради зводилися до одного: хочеш заробляти більше — відкривай приватну практику. Де брати стартовий капітал злидням, що виписували цю пресу (а успішні — він був переконаний — таку макулатуру до рук не брали), звісно, ніхто не пояснював. Ще смішнішим подібний стартап виглядав, враховуючи спеціальність Доника. Так і бачив він у своєму дворі біля будки прийому склотари офіс із табличкою: «Приватна анатомка "Три дубки". До нас ведуть усі шляхи мікрорайону».

Від абсурдності власних думок Северин пустив смішок. Хоча логічніше було б заплакати.

З роздумів його вирвав веселий голос завхірургії:
— Здоров ближче, Романич!

Потиснули руки. Северин поставив чайник, крадькома глянувши на Толю Жупаня — свою цілковиту протилежність. Той був простим і прямолінійним настільки, що і його зовнішність здавалася природним продовженням цих рис. Русявий, трохи рябий і завжди з позитивним настроєм. Та й чого, власне, йому сумувати: неповні сорок, майже ровесник, а вже має своє відділення. Пацієнтів може обирати собі сам і, зрозуміло,

не найбільш бажаних. Як і кожна людина, в якій любов до професії поєднувалася з фінансовою винагородою, Толя без проди-ху варився у своїй хірургії та бачив перед собою лише нові можливості. От і зараз, поки настоювалась італійська гуща, він аж з апетитом розповідав про кишкову непрохідність, яку вони з бригадою «вирізали» вночі.

— ...отака фігня. Коротше, житиме. Тож не побачити тобі, Сево, того дива, — і сам злегка засміявся з власного костру-батого жарту.

Потім настала Северинова черга повідати про свій день, і тон розмови одразу змінився. Патанатом виговорився, після цього посиділи мовчки. Толя не вмів співчувати чужим бідам не через черствість душі, а лише тому, що сам рідко сумував.

Доник відсърбнув гіркої кави. Звісно, Жупань цукор забув, та Северин навіть не думав на це натякнути. Зрештою, хірурга він покликав зовсім з іншою метою.

— Що там із нашим дослідженням? Цього тижня, по-моєму, жодного зразка.

Толя трохи ніяково протягнув:

— Ну... я ж тобі казав — не хочуть вони підписувати згоду.

— А в чому проблема? Там усього лише кілька грамів, які ти й так виріжеш.

— Народ зашуганий. У неті начиталися херні.

Северин надпив іще несмачної кави.

На клінічних дослідженнях заробляв багато хто. Щоправда, для цього зазвичай потрібен був доступ до живих пацієнтів, із чим у патанатома виникали природні проблеми. Кінець кінцем вийшла на нього одна фірмочка. Продавали біологічні зразки штатівським компаніям для біодосліджень. Попит мало все: запалені тканини, абортивний матеріал, пухлини. На запитання: «Для чого американцям саме українські біозразки?» — пояснили, що американцям по цимбалах, підійшли б і швейцарські. Фірма хотіла тканини європеїдів, а з усіх білих людей східноєвропейські народи коштували

найдешевше. Спочатку співпраця виглядала просто ідеально: пацієнтам жодної шкоди — болячку й так виріжуть і викинуть, Донику жодної зайвої роботи — гістологію видалених тканин він однаково мусив би робити, плюс гроші всім зацікавленим сторонам.

На ділі ж виникла нездоланна перепона. Хай якими дешевими були українські пацієнти, за законом вони мали підписати згоду на передачу своїх тканин третій стороні. І робити це майже ніхто не хотів. Боялися, що в них вкрадуть нирку або ще якийсь лівер. Легкі, а головне — чесні гроші вислизали Северинові з-під самого носа.

— Народ завжди темний. Ти не можеш натиснути? Ти ж їм виписки й лікарняні робиш!

Жупань поблажливо скривив губи.

— Сево, я все можу. Але підуть різні плітки, розумієш? Скільки нам на двох за пацієнта дають — двадцять баксів? Це ж не ті гроші, щоб...

«Ну, по-перше, десять доларів для мене не те щоб зовсім дрібниця. А по-друге, це ти маєш десять, а я — тридцять», — подумав Северин, але сказав зовсім інше:

— Добре. А що як я сам проставлю підписи на згоді? Їм, в принципі, і знати про це не треба.

Толя хоч і був простим, але аж ніяк не простаком.

— Северине, — повним ім'ям він називав Доника зазвичай лише в присутності сторонніх, — якщо викриють, смердітиме страшно. Я на таке не підписувався. А ти сам... мало історії з «Амфорою»?

Доник, відчувши небезпечну напругу, поспішив змінити хід розмови:

— Ти правий, звісно. То я вже від розпачу лягнув. Сам знаєш, як у мене з грошима.

Обличчя Толі пом'якшало. Він навіть зніяковів, коли витягнув із кишені купу двохсоток. Почав рахувати, а потім махнув рукою і поклав усі на стіл.

— Віддаси, коли зможеш.

Доник обурено відмовився, а в його голові промайнуло:
«В кишені халата носить такий прес, дав, навіть не рахуючи...».

Толя вперто підсунув гроші.

— Бери.

Северин знав, що візьме, хоч і попрочався ще деякий час.
Не знав тільки, чому на душі так гидко: від самої подачки чи
від того, що він її мимоволі виканючив.